

nam particularem, v. g. per S. Birlittam, vel S. Cathari-
 nam Benenensem, non vero per Ecclesiam Principes, ut per
 Prophetas, Apostolos, & universales Pastores, quos Deus
 esse voluit quasi universalia instrumenta, ad manifestan-
 dam doctrinam celestem, & quasi ceteros quosdam in hoc
 spiritali mundo Ecclesie. Secundo ex parte rei propo-
 site seu revelate, quando nimirum veritas que manife-
 statur, ad communem totius Ecclesie utilitatem & instru-
 ctionem non pertinet, nec ordinem habet ad Deum, ut
 ad obiectum formale quod nostrae fidei, verbi gratia, si
 Deus mihi revelaret numerum stellarum quae sunt in cae-
 lo, vel arenarum quae sunt in litore maris, vel ea quae
 modo fiunt apud Indos & Tartaros, talis revelatio dice-
 retur privata, non solum ex parte personae, sed etiam
 ex parte materiae, seu rei quae manifestaretur & revelare-
 tur: Si vero aliquid ad communem totius Ecclesie in-
 structionem pertinens mihi patefaceret, talis revelatio ef-
 fet solum privata ex parte personae, non vero ex parte
 materiae, seu rei revelatae.

68 Notandum secundo, fidem dupliciter considerari posse:
 primo ut est Catholica, seu universalis, & spectat ad to-
 tam Ecclesiam, per totum orbem diffusam: secundo ut
 est Theologica & divina, seu quatenus respicit divinam
 veritatem revelantem, eoque testimonio innititur.

His praemisissis, facile poterit solvi difficultas propo-
 sita, quae Theologos in duas sententias extreme oppositas
 divisit: quibusdam affirmantibus revelationem privatam
 ad fidem sufficere, aliis vero id negantibus, inquam par-
 tem magis communiter inclinat Thomista. Existimo tam-
 en utraque sententiam conciliari posse, distinctione ad-
 ducta duplicis revelationis privatae, & duplicis fidei, Ca-
 tholicae scilicet & Theologicae. Unde

69 Dico primo: Si Deus, etiam ut auctor supernaturalis,
 revelaret alicui aliquid temporale, sub ratione tempora-
 li, quod proinde ad communem Ecclesie instructionem &
 utilitatem non pertineret, neque in Deum referretur, ta-
 lis revelatio non spectaret ad fidem infusam, supernatu-
 ralem, & Theologicam, sed ad donum prophetiae, vel
 ad aliud lumen superstitiale, per modum transiensis
 communicatum.

70 Probatur prima pars: De ratione fidei, ut est virtus
 Theologica, est respicere Deum ut obiectum formale quod,
 & cetera omnia prout ordinantur ad ipsum: Ergo si ali-
 qua revelarentur a Deo sub ratione temporali, quae non
 pertinerent ad religionem Christianam, nec ordinem habe-
 rent ad Deum, non attingerentur a fide, ut est virtus
 Theologica. Consequentia patet. Antecedens probatur,
 tum ex D. Thoma lib. art. 1. dicens: *Nihil cadit sub fide,
 nisi in ordine ad Deum, tum etiam exemplum spai & cari-
 tatis, quae etiam sunt virtutes Theologicae: nam quidquid
 per ipsum operatur, & per easdem diligitur, est in or-
 dine ad Deum ut obiectum formale quod.*

71 Confirmatur: Fides in hoc distinguitur a prophetia,
 quod illa per se respicit aliquid aeternum, illa vero aliquid
 temporale, ut docet idem S. Doctor in 3. dist. 24. qu. 1.
 art. 1. questione. 1. ad 3. his verbis: *Quomodo prophetia &
 fides sint de eodem, sicut de passione Christi, non tamen se-
 cundum idem: quia fides formaliter respicit passionem ex par-
 te illa qua subest alicui aeternum, scilicet in quantum Deus
 est passus: hoc autem quod temporale est, respicit materialiter:
 sed prophetia est contra.* Ergo quando Deus revelat ali-
 quid temporale sub ratione temporali, talis revelatio non
 pertinet ad fidem, sed ad lumen propheticum.

72 Ex hoc probata manet secunda pars conclusionis, quae
 confirmari potest & magis illustrari, hoc discursu. Assen-
 sus datus revelationibus privatis ex parte materiae, non
 potest pertinere ad dona Spiritus Sancti, vel ad prudentiam
 infusam: Ergo cum non pertinet ad fidem, ut iam
 ostendimus, spectare non potest nisi vel ad prophetiam,
 vel ad aliud lumen superstitiale, per modum transiensis
 collatum. Consequentia patet ex sufficienti enumeratio-
 ne: vix enim aliud assignari potest, a quo eliciatur
 talis assensus. Antecedens vero probatur: Dona Spiritus
 Sancti, & prudentia infusa, solum resident in homine ju-
 sto, & nullatenus remanent in peccatore, ut docet ex-
 pressè D. Thomas de donis infra quae. 8. art. 4. & 5. &
 1. a. quae. 68. art. 5. & de prudentia infusa est certum,
 cum nulla virtus moralis per se infusa in peccatore re-
 maneat: Sed cuiuslibet homini peccatori potest fieri aliqua
 revelatio privata ex parte materiae, ut ille praebet as-
 sensum: Ergo assensus datus revelationibus privatis ex
 parte materiae, nec ad prudentiam infusam, nec ad dona
 Spiritus Sancti pertinere potest.

73 Dico secundo: Si Deus alicui in particulari revelaret
 aliqua, quae ad Christianam religionem pertinerent, & ad
 Deum ut auctorem supernaturalium reducerentur, talis re-
 velatio, quamvis esset privata ex parte personae cui fi-
 ret, pertineret ad fidem, ut est virtus Theologica, non
 vero ut Catholica est.

74 Prima pars patet ex dictis in precedenti assertionem:
 nam ut aliquid pertinet ad fidem, ut est virtus infusa
 & Theologica, sufficit quod prima veritati revelanti in-

natur, & Deum ut obiectum formale quod respiciat:
 Sed revelatio alicuius mysterii vel secreti, ad Christianam
 religionem pertinentis, alicui personae particulari fa-
 cta, efficit a prima veritate revelante, & Deum obiectum
 formale quod respiciat: Ergo ad fidem, ut virtus Theo-
 logica est, pertinet.

Nec obstat quod talis revelatio a tota Ecclesia non
 proponatur, sed alicui personae privata fieret: nam
 quod aliquid ab Ecclesia ut credendum proponatur, per
 accidens se habet respectu fidei, ut virtus Theologica est,
 sicut articulo precedenti §. 1. declaravimus, & patet in
 Angelis, & primis parentibus, & aliis quibus mysteria
 fidei non ab Ecclesia propofita, sed a Deo immediate re-
 velata sunt, quae tamen fide infusa, & virtute Theologi-
 ca credebantur. Unde quod revelatio divina privatam,
 aut publice fiat, est profus accidentale respectu fidei,
 ut est virtus Theologica, licet ut est Catholica & uni-
 versalis, ad ea tantum se extendat, quae omnibus gene-
 raliter credenda proponuntur, non vero ad illud quod ali-
 cui personae privatae revelatur.

Ex quo probata manet secunda pars, quae potest con-
 firmari ex Scriptura, nam ad Ephes. 2. fides Catholica
 dicitur edificata super fundamentum Apostolorum & Pro-
 phetarum, id est supra revelationes per eos factas in no-
 vo, & veteri testamento. Et David Psalm. 86. loquens
 spiritualiter de Ecclesie edificio, ait: *Fundamenta eius
 in montibus sanctis, id est in Principibus Ecclesie.* Unde
 Augustinus in Psalm. 35. *Quando oritur Sol (inquit) prius
 luce montes illustrat, & inde lux ad humilima terrarum
 descendit: sic quando venit Dominus noster Jesus Christus
 prius radiauit in altitudinem Apostolorum, prius illustravit
 montes, & sic descendit lux eius ad convallium terra-
 rum.*

Addo quod religio Christiana, & fides Catholica, debent
 proportionari in attingendum suum obiectum, cum
 fides sit fundamentum religionis Christianae. Sed religio
 Christiana solum versatur circa cultum communem quo
 fidem proteclantur, verbi gratia per usum sacramentorum,
 aut oblationem sacrificii Missae, vel per caeremonias in
 tota Ecclesia usitatas, quibus fidem nostram protella-
 mur: Ergo etiam fides, ut Catholica & universalis est,
 solum versatur circa veritates communes, toti Ecclesiae
 a Prophetis & Apostolis propofitas. Unde Sanctus Tho-
 mas infra quae. 5. art. 3. in corp. ait: *Formale obiectum
 fidei (ut Catholica est) est veritas prima, secundum quod
 manifestatur in scripturis sacris, & doctrina Ecclesie quae
 procedit ex veritate prima.* Et quae. 171. in prologo do-
 cet ad fidem pertinere tantum ea, quae proponuntur om-
 nibus credenda. Ubi etiam loquitur de fide ut Catho-
 ca, non vero ut Theologica est. Item 1. par. quae. 1.
 art. 8. ad 2. dicit, quod fides nostra innititur revelatio-
 ni, Apostolis & Prophetis facta, qui Canonice libros scri-
 pserunt, non autem revelationi, si qua fuit aliis Doctoribus
 facta. Quod etiam de fide, ut Catholica est, debet
 intelligi.

Ex his facile solves argumenta contra precedentes
 conclusiones fieri solita: haec enim solum probant, re-
 velationes privatas tam ex parte materiae, quam ex par-
 te personae, non pertinere ad fidem: vel si fiat mentio
 de revelationibus privatis solum ex parte personae, non
 vero ex parte materiae, solum convincunt tales revela-
 tiones non spectare ad fidem, ut Catholica & univer-
 salis est: unde magis confirmant, quam infirmant nostram
 sententiam.

Ex his etiam intelliges, quod si Deus alicui personae
 privatae veritatem aliquam aeternam, & ad Christianam
 religionem pertinentem, revelaret, fide infusa & Theo-
 logica deberet credi ad eo cui fieret talis revelatio, non
 vero ab aliis quibus eam manifestaret, quia nemo pri-
 vatas revelationes tenetur credere, nisi illa a tota Eccle-
 sia ut credenda proponatur.

Querit D. Thomas art. 2. hujus questionis, an obje-
 ctum fidei sit res aliqua simplex, ut Deus, Trinitas,
 anima, mundus, Angelus, &c. vel complexum, seu
 compositum per modum enunciabilis, ut Deus est Tri-
 nus, Verbum est incarnatum, Christus non est creatura?
 Et respondet obiectum fidei dupliciter considerari posse,
 nempe ex parte rei creditae: & hoc modo est aliquid
 simplex, & incomplexum; & ex parte credentis, & hoc
 modo est aliquid complexum per modum enunciabilis:
 quia cognitio intellectus nostri est per compositionem &
 divisionem, seu, quod in idem recidit, per affirmationem
 & negationem; gratia autem qualis est fides, non destruit,
 sed potius perficit naturam. Haec doctrina D. Thomae est
 omnino certa, & circa illam nulla se offert celebris diffi-
 cultas. Unde fit

ARTICULUS IV.

Utiam obiectum fidei sit necessario verum, ita ut fidei falsum subesse non possit?

EX duplici capite concipi potest, quod fidei, ejusque
 obiecto, falsum subesse possit: primo ex parte Dei
 dicentis & revelantis, si videlicet possit mentiri, & ali-
 quid falsum nobis ut verum proponere: secundo ex par-
 te hominis credentis, si nimirum possit fide divina cre-
 dere aliquid esse verum & revelatum a Deo, quod ta-
 men esset falsum, & ab eo non revelatum, sive si possit
 uti fide divina ad eliciendum assensum falsum & erro-
 neum. Unde ad plenam & perfectam propofitam difficul-
 tatis resolutionem, haec duo paragraphis sequentibus bre-
 viter examinanda & discutenda sunt.

§. I.

Primo difficultas resolvitur, & Deum nec per se, nec per
 alium mentiri posse, subindeque nec ex Deo dicente,
 fidei falsum subesse, demonstratur.

OLIM Priscillianiste, sic dicti a Prisciliano Episcopo
 Abulensi, eorum Antesignano, blasphemantes dice-
 runt Deum esse auctorem falsitatis & mendacii: ut inde
 colligerent licitum esse nobis mentiri, & mendacium firmare
 juramento, propter servandum secretum. Unde hanc
 versum inter se dicere solabant:

Jura, perjury, scelerum prode non.
*Inter Catholicos autem aliqui affirmant, quod licet
 Deus de potentia ordinaria non possit mendacium dicere,
 bene tamen de potentia absoluta, si non per se, saltem
 per alium. Sic docent Holcot, Aliacensis, & Gabriel
 rellati a Banne hic art. 3. dub. 1. Quam sententiam, ut
 apertam blasphemiam, & manifestum errorem, alii Theo-
 logi rejiciunt & detestantur. Quare*

Dico primo, Deum, etiam de potentia sua absoluta,
 nec per se, nec per alium mentiri posse, subindeque nec
 ex Deo dicente fidei falsum subesse.

Probatur primo ex Scriptura, quae non minus removet
 ad Deo mendacium, quam mutabilitatem, cum sic ait
 Numer. 23. *Non est Deus quasi homo, ut mentiar, neque
 ut filius hominis, ut mutetur:* Atqui mutatio repugnat
 Deo absolute: Ergo & mendacium. Item ibi Scriptura
 non quod de facto contingit affirmat (sunt enim aliqui
 homines, qui nunquam de facto mentiri sunt, ut Beata
 Virgo) sed describitur Dei, & hominis natura, quod
 hic ad mendacium est inclinatus, & saepius mentitur;
 Deus autem nec mentitur, nec mentiri potest quod nulli
 puro homini convenit.

Confirmatur ex Apostolo ad Hebraeos 6. ubi sic ait:
*Volens Deus abundantius ostendere immobilitatem consilii sui,
 incompofitum juramentum, ut per duas res immobilis (scilicet
 promissionem, & juramentum) quibus impossibile est men-
 tiri Deum, firmissimum solacium habeamus.* Ubi docet Deum
 ex abundantia, id est sine necessitate, addidisse juramen-
 tum promissioni suae, ut ostenderet ejus immobilitatem
 quippe quia promissio divina per se sola immobilis est,
 estque omnino impossibile mentiri Deum, sive promitten-
 do solum, sive jurando: ita ut tam promissio, quam ju-
 ramentum sint due res immobiles, quibus singulari impos-
 sibile est Deum mentiri. Loquitur autem de impossibilitate
 absoluta, quia alioquin non haberemus firmissimum
 solacium, seu certissimum spem: possemus enim dubitare
 num Deus esset usus potentia sua absoluta, si de poten-
 tia absoluta mentiri posset, ut postea dicemus.

Probatur secundo ex SS. Patribus qui docent tam esse
 impossibile Deum mentiri, quam Deum non esse, aut non
 esse omnipotentem: Sed absolute impossibile est, Deum
 non esse Deum, vel non esse omnipotentem: Ergo & il-
 lum mentiri. Minor patet: Major probatur ex Athanasio
 lib. de Incarn. Verbi, ubi asserit, *Abfurdum esse dicere,
 Deum posse mentiri: si enim dicit quod periturus sumus, non
 esset Deus, si non perissemus.* Et Anselmus lib. 1. cur Deus
 homo cap. 12. *Non sequitur (inquit) si Deus vult mentiri;
 ipsum esse mentiri, sed potius Deum illum non esse.* Augu-
 stinus etiam lib. 1. de Symbolo cap. 1. haec scribit: *Deus
 omnipotens est, & cum sit omnipotens, meri non potest, falli
 non potest, mentiri non potest. Quam multa non potest, &
 omnipotens est? & ideo est omnipotens, quia non potest: nam
 si mori posset, non esset omnipotens; si mentiri, si falli,
 si inique ageret, non esset omnipotens: quia si hoc in eo esset,
 non fuisset dignus qui esset omnipotens.* Unde egregie Am-
 brosius Epist. 37. *impossibile istud (inquit) non infirmitatis,
 sed virtutis est, & manifestatis: quia veritas non recipit men-
 dacium, nec Dei virtus locutaris errorem.* Similiter D. Tho-
 mas 2. ad Timoth. 2. lect. 2. super verba illa Apostoli:
*ille fidelis est, negare seipsum non potest, haec scribit: Ergo
 Deus non est omnipotens.* Cui objectioni sic respondet: *Res-
 pondet ex hoc est omnipotens, quod seipsum negare non potest:*

posse enim desicere, magis pertinet ad impotentiam; quia quod
 aliquid desiciat a suo esse, est per debilitatem virtutis propriae
 Christum autem negare seipsum, est desicere a seipso: hoc ergo
 ipsum quod non potest negare se, est ratio perfecta virtutis
 Absurdum ergo & ridiculum est quod dicunt Adversarii,
 Deum non posse mentiri de potentia ordinaria, bene ta-
 men de absoluta & extraordinaria; cum mentiri, sicut &
 peccare, non sit effectus, sed potius defectus potentiae,
 & Deus (ut inquit S. Doctor) ex hoc fit omnipotens,
 quod mentiri non potest.

Probatur tertio ratione quam insinuant SS. Patres locis 86
 adductis, & D. Thomas hic art. 3. in corp. ubi sic ait:
*Sub veritate prima non potest stare falsum, sicut neque sub
 vero non est, nec malum sub bonitate.* Ex quibus verbis
 hoc potest argumentum confici: Deus est prima veritas:
 Sed repugnat primam veritatem mentiri; cum mendacium
 sit deviatio a veritate, & prima veritas a veritate deviare
 nequeat, alioquin desiceret a seipso, & sic non esset
 prima veritas & indeficiens: Ergo impossibile est Deum
 mentiri, etiam de absoluta potentia.

Confirmatur: Si Deus quacumque potentia mentiri pos-
 set, non esset summa veracitas; sicut non esset summa
 bonitas, si quacumque potentia peccare posset, & male
 agere; major enim esset illa veritas & bonitas, quae nul-
 la potentia posset a vero & a recto aberrare: talem ve-
 ro & tantam veracitatem ac bonitatem non esse possibi-
 lem, aut non esse reipsum in Deo, ineptum est, ac Deo
 injuriosum asserere; cum Deus sit id quo nihil melius &
 perfectius excogitari potest.

Denique suaderi potest conclusio ex absurdo & incon-
 venienti, quod sequitur ex adversa sententia: si enim Deus
 mentiri posset de potentia absoluta, tota fides nostra nau-
 taret; quomodo enim scire possemus, quod Deus tali po-
 restate non fuerit usus, quando mysteria fidei revelavit?
 Quod si dixeris ipsum revelasse se mentitum non fuisse,
 de hac revelatione eadem currit difficultas: potuisset enim
 ex suis secretis & occultis judiciis similiter mentiri in e-
 adem revelatione, quae se mentitum dixisset.

Non solum autem praedictis testimoniis, & rationibus,
 demonstratur Deum non posse immediate per seipsum men-
 tiri, sive falsum revelare, sed etiam quod neque per
 alium id praestare nequeat: cum enim Deus ipse sit qui
 loquitur per ministrum, juxta illud 2. Regum 13. *Spi-
 ritus Domini locutus est per me, & sermo eius per linguam
 meam; & istud Matth. 10. Non enim vos estis qui loquimini,
 sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis: quod
 Deus utatur ministerio ad mentiendum, non obstat quo
 minus mendacium in eum referatur, & ipsi attribuasur.*

Confirmatur: Sicut mere materialiter se habet quod
 quis loquitur nuntius vel Scriptura, subindeque obliga-
 tio veracitatis eadem omnino est, quocumque modo quis
 loquatur: ita profus materialiter se habet, quod Deus
 loquatur immediate per se vel per nuntium suum, cum
 nuntius sit verum instrumentum, sicut Scriptura, vel
 alia signa.

Confirmatur amplius: Si non esset omnino impossibile
 Deum mentiri, etiam per ministros, sequeretur quod nos-
 tra fides, quae divina revelationi innititur non haberet
 firmum & stabile fundamentum; quia tota fere Scriptura
 revelata est nobis ministerio Angelorum, Prophetarum,
 Apostolorum, & Evangelistarum: Sed hoc non est dicen-
 dum: Ergo nec illud.

Addo quod si Deus loquitur ad homines per ministros,
 verbi gratia per hominem, vel Angelum, immediate lo-
 quitur ad aliquem illorum; non potest enim mediate lo-
 qui ad nos, nisi immediate loquatur ad ministrum: Ergo
 si impossibile est Deum mentiri, aut falsum dicere,
 loquendo immediate per seipsum, etiam erit impossibile
 ipsum mentiri loquendo per alium. Vel enim ille id ipsum
 quod ei locutus est Deus referret, aut diceret aliud: si
 idem referret, mentiente ministro, mentiretur Deus: si
 vero aliud diceret, solum minister ex seipso mentiretur,
 non vero Deus per illum: sicut in humanis quando servus
 loquitur aliud ab eo quod dominus ipse praecipit, non
 mentitur dominus, sed servus.

§. II.

Corollarium notatu dignum.

EX dictis inferes, Deum non posse esse causam specia-
 lem & directam in nobis assensus falsi & erronei, ut
 falsus & erroneus est; licet actum illum pro materiali,
 seu quantum ad entitatem & substantiam, causare possit.
 Ratio patet ex praedictis: Deus enim tam bene est pri-
 ma veritas, quam summa bonitas: Sed ex eo quod est
 summa bonitas, non potest velle & causare aliquid mali
 sub illa formalitate, etiam in nobis: Ergo etiam ex eo
 quod est prima veritas, non poterit esse causa directa &
 specialis in nobis erroris aut falsitatis, sub hac formalita-
 te, licet actum falsum & erroneum pro materiali causare
 possit. Eadem ratio convincit, Deum non posse affectu
 habitum

114 Denique probatur eadem Major: Si lumen fidei possit esse causa assensus falsi, non esset consentaneum fini, qui a Deo intenditur in ejus infusione, scilicet ut homines eo mediante summa cum fiducia & certitudine caperent intellectum in obsequium Dei: postquam enim homo aliquando in tali captivitate & obsequio decipi, credendo verum id quod falsum est, subindeque non tenetur summam in eo habere fiduciam: Ergo, &c.

§. VI.

Solvuntur objectiones.

115 Obijcies primo: Potest aliquis elicere actum virtutis moralis, vel Theologicæ, circa illud quod prudenter existimat esse materiam talis virtutis, quamvis de facto non sit ejus materia: Ergo etiam potest quis elicere actum fidei divine circa illud, quod prudenter iudicat a Deo revelatum esse, licet de facto revelatum non sit, subindeque fidei potest subesse falsum per accidens & ex parte credentis. Consequentia videtur legitima a paritate rationis: Antecedens vero variis exemplis fuadet. Potest enim quis elicere actum misericordie circa pauperem fictum, quem verum pauperem existimat; & adorare hostiam, quam prudenter existimat esse consecratam, quamvis ex malitia sacerdotis consecrata non sit. Idem patet in virtutibus Theologicis: nam si aliquis diligit hominem, propter sanctitatem quam in eo esse existimat, tunc actus dilectionis procedit ex vera caritate Theologica, etiam si ille non sit sanctus, sed hypocrita. Item qui existimaret invincibiliter Deum esse videndum oculis corporeis, & hanc visionem speraret ut premium suorum operum, actum spei eliceret, quamvis in re non ita sit.

116 Respondeo, concessio Antecedente, negando consequentiam & paritatem: hoc enim inter virtutes que sunt in intellectu, & eas que resident in appetitu aut voluntate, reperitur discrimen, quod primæ excludunt totaliter falsum, non autem secundæ, ut declarat D. Thomas hic artic. 3. ad 1. his verbis: Dicendum quod quia verum est bonum intellectus, non autem est bonum appetitiva virtutis, ideo omnes virtutes que perfectiunt intellectum, excludunt intellectus falsum; quia de ratione virtutis est quod se habeat solum ad bonum. Virtutes autem perfectiunt partem appetitivam, non excludunt intellectus falsum: potest enim aliquis secundum iustitiam de appetentiam agere, habens aliquam falsam opinionem de eo circa quod agit; & ita cum habet perfectiunt intellectum, sicut autem & caritas appetitivam partem, non est similis ratio de eis.

117 Circa quam doctrinam Cajetanus hæc Novitio Theologo legitur, ut intelligat quemodo falsa opinio stare possit cum operatione iustitie, & aliam virtutum moralium: Animadvertit, inquit, quod concipit aliquem falso credere absque culpa sua, aliquem sibi esse debitorum, vel e converso, & operari ad illam secundum iustitiam, & similiter credere se non indigentem cibo aut parum & operari secundum temperantiam, & sic de aliis. Et videlicet virtutes appetitivas non retulerit excludere falsam opinionem de eo circa quod agitur, ut in littera dicitur. Ex quibus habes manifestam differentiam quam inter virtutes morales & intellectuales reperitur: illæ enim non versantur circa verum, sed circa bonum, & consequenter non respiciunt per se & formaliter veritatem, & possunt secum admittere per accidens aliquam falsitatem; illæ vero, cum perscrutant intellectum in ordine ad cognitionem veri, nullam etiam per accidens admittunt falsitatem. Unde D. Thomas præcedenti citatus, ait quod solum illi habitus virtutes intellectuales dicuntur, quibus semper dicitur verum, & nunquam falsum. Sicut ergo, ut aliquid cognoscatur per intelligentiam, aut scientiam, non sufficit ut iudicetur esse cognoscibile & verum, sed requiritur ut revera ita cognoscibile & verum sit: ita ad hoc ut aliquid fide divina credatur, non satis est, quod prudenter existimetur a Deo revelatum esse, sed præterea requiritur ut sit revera a Deo revelatum, atque adeo verum.

118 Dices: Prudentia est virtus intellectualis, & tamen potest ferri in falsum; prudenter enim existimare possum pecunias Joannis esse meas, & ut tales elargiri pauperibus: item prudentia dicitur adoranda esse hostiam quam elevat sacerdos, & tamen hoc iudicium potest esse falsum; nam potest contingere, ut revera non sit consecrata, aut propter defectum potestatis, si qui illam elevat non est vere baptizatus, aut sacerdos, vel propter defectum intentionis, quia nescit eam consecrare: Ergo licet fides sit virtus intellectualis, et tamen per accidens, & ex parte credentis, potest subesse falsum, credendo aliquid esse revelatum a Deo, licet de facto revelatum non sit.

119 Respondeo quod licet prudentia possit subesse falsum speculative, non tamen falsum practice, quia est virtus intellectualis pratica: unde licet iudicium illud speculative, quo iudico pecunias non meas, esse meas, vel hostiam esse consecratam, que revera consecrata non est, sit falsum; illud tamen iudicium practicum & prudentiale,

quo iudico me posse facere elemosinam ex pecuniis, quas prudenter iudico esse meas, adorare hostiam, quam prudenter iudico esse consecratam, practice verum est: unde potest esse regula recta operatio: fides vero, ut infra dicemus, simul practica & speculative est, & sic ei nec practice, nec speculative, falsum subesse potest.

Obijcies secundo: Si Episcopi alicuius provincie proponerent aliquid tamquam de fide divina, quod tamen non esset de fide, tunc quilibet de populo præsertim rustici, tenerentur illud credere: Sed non fide dumtaxat humana; quandoquidem ipsis proponeretur credibile fide divina: Ergo fide divina, & per consequens fieri potest, quod fides divina per accidens, & supposita aliqua falsa existimatione, in falsum inclinet.

Respondeo, concessa Majori, negando Minorem: in illo enim casu rustici non tenerentur credere fide divina que ipsis proponeretur Episcopi fide divina credenda, sed fide dumtaxat humana, quia si essent falsa, non essent credibilia de fide divina, sed tantum humana.

Si autem istes, & dicas, quod si illi rustici dissentirent tali propositioni, a Prelatis & Doctoribus Ecclesie propositione, absolute essent dicendi hæretici: Ergo quando elicunt assensum circa illam, talis assensus est fidei infusa, siquidem dissentius hæreticus directe & immediate assensui fidei infuse opponitur.

Respondeo quod rustici illi, tali propositioni dissentientes, non essent hæretici formaliter; sed tantum virtualiter & arguente: quia existimantes illam esse veram, & a Deo revelatam, atque ut talem ab Ecclesia propositam, eo ipso quod illi dissentirent, essent ita dispositi quantum ad effectum, ut divino testimonio, & Ecclesie propositioni, nolent præbere assensum, subindeque si non in re, saltem quantum ad affectum, confiterentur hæretici.

Obijcies tertio: Fides antiquorum fuit quod Christus esset natus, & hæc fides duravit in multis usque ad prædicationem Evangelii: Sed Christo jam nato, etiam esse Evangelii promulgationem, falsum erat Christus esse natus: Ergo fidei potest subesse falsum per accidens, & ex parte credentis. Item unum de pertinentibus ad fidem est, ut credamus sub sacramento altaris verum Christi corpus contineri: Sed contraque potest quando non recte consecratur, quod non sit ibi verum corpus Christi, sed solum panis: Ergo fides per accidens ad falsum ferri & extendi potest.

Ad primam instantiam respondet S. Thomas hic artic. 3. ad 3. quod hoc ad fidem credentis pertinet post Christi nativitatem, quod crederet eum quandoque nasci: sed illa determinatio temporis in qua deciperetur, non erat ex fide, sed ex conjectura humana; possibile est enim ex conjectura humana, hominem fidelem falsum aliquid estimare, sed quod ex fide falsum existimet, hoc est impossibile. Unde sicut si quis contineret actum, quo vult dare elemosinam, ut sublevarer miseriam pauperis, & postea, perseverante hoc proposito, affectaret simul inane gloriæ, talis actus, quantum ad substantiam semper procederet a misericordia, modum tamen ejus esset a vanagloria, & inordinatus affectus: ita pariter, si Judæus ante nativitatem Christi haberet hunc actum, Christus nascetur, illamque post Christi nativitatem continuaret, talis assensus post Christi nativitatem, esset quidem a fide, quantum ad substantiam, sed modus ejus ab alio habitu petendus esset, scilicet ab humana opinione & conjecturis, quibus potest subesse falsum.

Ad secundam respondet idem S. Doctor in solut. ad 4. quod fides credentis non refertur ad has species panis, vel illas, sed ad hoc quod verum corpus Christi sit sub speciebus panis sensibilis, quando recte fuerit consecratum: unde si non sit recte consecratum, fides non suberit propter hoc falsum.

Circa quam doctrinam bene monet Cajetanus, ut diligenter advertas, ne dum audis quod fides non respicit has vel illas species, sed hoc solum quod verum corpus Christi sit sub speciebus panis sensibilis, incidas in errorem dicentium, quod hostia que adoranda offertur in Ecclesia, sub conditione solum, nempe si est vere consecrata, non vero absolute, adoranda sit: ad hoc enim ut fidelis esse absolute adorare teneatur, sufficit quod habeat certitudinem moralem, quod vere consecrata sit: talis enim certitudo sufficit ad iudicium prudentiale: quod est proxima regula dirigens in suis operationibus omnes virtutes morales, inter quas præcipuum tenet locum religio.

Obijcies quarto: Potest fieri syllogismus in quo una ex præmissis sit vera, & de fide, & altera falsa, subindeque conclusio etiam sit falsa, ut si quis Eutychnianus argumentaretur sic: In quocumque est unica hypostasis, ergo & unica natura: atqui in Christo est unica hypostasis, ergo & unica natura: Sed tunc assensus conclusionis falsæ proficeretur tamquam effectus ab assensu præmissarum: Ergo cum una ex illis sit de fide, assensus fidei, saltem ut cum alio actu falso conjunctus, in falsum influere & inclinare potest.

Propter hoc argumentum Magister Victorius in manu scriptis super artic. 3. hujus questionis docet, quod, sicut Deus,

ARTICULUS V.

Quomodo esse non visum, seu obscure revelatum, perveniat ad objectum fidei.

130 Constat ex Scriptura & SS. Patribus, objectum fidei debere esse non visum, seu obscure revelatum: Dicit enim Apostolus ad Hebr. 11. Fides est sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium. Vel ut in Græco habetur ἰσχυρισμῶν quod significat non visorum. Unde Augustinus tract. 79. in Joann. Hæc est laus fidei, si quod creditur non videtur. Et tract. 40. Quid est fides? credere quod non videtur. Et Gregorius homil. 20. in Evang. Fides illarum rerum argumentum est quæ apparere non possunt: quæ enim apparent, jam non habent fidem, sed agnitionem. Hinc comæ sponi in canticis dicitur esse sine elata palmaram, & nigra sicut corvus: quia mysteria nostra fidei, per illas designata, non solum sublimissima sunt, & omnem humani ingenii transcendunt intelligentiam, sed etiam obscurissima, & sacra quadam caligine involuta. Unde Cyrillus illa appellat sacratissima fidei enigmata; & Apostolus 1. ad Corinth. 13. dicit nos ea nunc videre per speculum & in enigmate. Quæ omnia objectum fidei esse non visum, seu obscure revelatum, aperte declarant. Unde querunt hæc Theologi, quomodo obscuritas seu ratio non visi pertineat ad objectum fidei, an ut ratio formalis & specifica illius, an solum ut conditio, vel ut modus intrinsecus, imbibitus in ratione specifica illius? Pro resolutione.

Dico breviter, obscuritatem seu rationem non visi, non pertinere ad objectum formale quod fidei, ut rationem formalem & specificam, bene tamen ad ejus objectum formale sub quo.

Prima pars patet, nam si obscuritas, seu ratio non visi, pertineret ad objectum formale quod fidei, tamquam ratio specifica & formalis illius, sequeretur quod deberemus credere Deum esse non visum, quilibet enim habitus cognoscitivus ordinatur ad cognoscendam rationem formalem quæ sui objecti, ut visus ad cognoscendam in objecto quod videt rationem colorati, auditus ad cognoscendam in objecto quod percipit rationem sonori, & sic de aliis: sed fides divina non ordinatur ad credendum Deum esse non visum, immo credit Deum esse visum a Beatis: Ergo obscuritas, seu ratio non visi, non pertinet ad objectum formale quod fidei, ut ratio specifica & formalis illius, sed solum ut conditio ad illud requisita.

Secunda vero pars probatur primo ex D. Thoma 3. p. 136 q. 7. art. 3. ubi sic ait: Objectum fidei est rei divina non visæ, q. 14. de verit. art. 3. ad 6. Veritas prima (inquit) non est objectum proprium fidei, nisi sub hac ratione, prout est non apparens. Unde quando prima veritas præsto erit, amittit rationem objecti: At si esse non visum non pertinet ad objectum formale sub quo fidei, ut ratio specifica & formalis illius, vel saltem ut modus intrinsecus imbibitus in ejus ratione specifica & formali, excludo quod de divina sit non visa, seu obscure cognita, non excluderet ratio fidei, & quando veritas prima præsto erit, non amitteret rationem objecti fidei: Ergo obscuritas seu ratio non visi pertinet ad objectum formale sub quo fidei, vel ut ratio specifica & formalis, vel saltem ut modus intrinsecus in tali ratione imbibitus.

Probatur secundo: eadem pars ratione fundamentali: Fides & visio intrinsece opponuntur, juxta illud Apostoli 1. ad Corinth. 13. Videmus nunc per speculum & in enigmate, tunc autem facie ad faciem. Sed hæc oppositio non provenit ex objecto formali quod utriusque, cum sit idem, nempe prima seu divina veritas in essendo; idem quippe videbimus beati in patria quod fideles credimus in via; unde debet provenire ab objecto formali sub quo utriusque; five a ratione formali sub qua. Ergo ratio formalis sub qua fidei, & ratio formalis sub qua visionis, intrinsece opponuntur: cum sint radix oppositionis reperte inter fidem & visionem: constat autem quod ratio formalis sub qua fidei, & ratio formalis sub qua visionis, non possunt inter se opponi, nisi penes obscuritatem & claritatem, ut aperte declarant verba Apostoli supra relata: Ergo obscuritas pertinet ad rationem formalem sub qua fidei, vel ut ratio ejus specifica, vel saltem ut modus in ejus objecto formali intrinsece imbibitus.

Confirmatur: Ad speciem virtutis illæ pertinet quod non possideatur quod speratur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. Quod enim videtur quæ, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod creditur. Consequentia patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illæ virtutes, quantum ad hoc.

Confirmatur amplius: Ad assensum fidei Theologicæ requiritur pia motio voluntatis, ut disp. 6. art. 1. ostendimus: At hæc non esset necessaria, si obscuritas non pertineret ad objectum formale sub quo fidei: intellectus enim de se, & ex natura sua, determinatus est ad assentiendum

Deus, qui est summa bonitas, causat defectus naturales, v. g. claudicationem tibie, mediate & indirecte, id est media causa secunda deficiente; ita fides, five assensus illius, mediate & indirecte, mediante scilicet alio actu falso, cui potest esse conjunctus, in actum falsum influere potest.

129 Sed hæc doctrina dupliciter aliis Thomistis, & merito: Nam nulla causa potest influere in aliquem effectum, etiam per accidens, mediate, aut indirecte, nisi talis effectus contineatur aliquo modo sub objecto formali causalitatis illius, ut constat inductive in omni causa: Sed sub objecto formali fidei nullatenus potest contineri actus falsus, ut supra ostendimus: Ergo fides in illum, etiam per accidens, mediate, aut indirecte, influere nequit.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio, exemplo adducto de divina causalitate: nam licet Deus dicatur causa actualitatis & entitatis, cum qua conjungitur defectus, five naturalis, five moralis, non tamen dicitur, etiam per accidens, mediate, aut indirecte, causa defectus naturalis, vel moralis, unde in nullo sensu potest verificari, quod Deus sit causa peccati, quamvis sit causa actus & entitatis peccati, & hoc non alia ratione, nisi quia nullus defectus, five moralis, five naturalis, continetur sub objecto formali causalitatis divine, ut fides ostendimus in Tractatu disp. 8. de voluntate Dei. Pariter ergo, si sub objecto formali fidei nullatenus falsum contineatur, impossibile erit quod fides in aliquem assensum falsum influat, etiam per accidens, mediate, vel indirecte. Adde quod cum ex vero semper sequatur verum, ex assensu fidei qui semper est verus, nunquam potest sequi falsa conclusio. Unde

130 Respondet secundo Banez, Serra, & alii ex nostris Thomistis, in prædicto syllogismo propositionem, quæ est de fide, esse quidem causam assensus conclusionis, quantum ad substantiam, sed non quoad modum, seu falsitatem: Sicut (inquunt) cum aliquis egregius scriptor utitur calamo non bene aptato ad scribendum, scriptio quantum ad substantiam, in scriptore, ut in causam principalem, modus vero ferè deformitas ejus, in defectu instrumenti reducitur.

Sed hæc etiam solutio non placet, quia in quolibet syllogismo præmissæ, quæ influunt in conclusionem, eam causant non solum quantum ad substantiam, sed etiam quantum ad unumquemque extremum, quæ sit in illa ex vi unionis illarum cum medio, quæ in præmissis facta est: Sed veritas, vel falsitas conclusionis, consistit in illa unionis extrematum quæ sit in illa, ex vi unionis illorum cum medio, quæ in præmissis facta est: Ergo si in prædicto syllogismo amba præmissæ effective influant in conclusionem, eam causant non solum quantum ad substantiam, sed etiam quoad modum seu falsitatem quæ in illa reperitur. Unde hæc rejecta solutio.

131 Ad objectionem respondeo, quod in prædicto syllogismo conclusio falsa nullo modo causatur a propositione fidei, sed solum a propositione naturali falsa, & a mala applicatione intellectus, male detorquentis propositionem veram, & de fide certam, ad conclusionem falsam & erroneam: verum enim per se non tendit nec inclinatur nisi in verum, nec nisi veri semen est, & principium; & per accidens est, ac contra ipsius naturam, quod ad assensum falsum detorqueatur.

132 Dices: Causalitas assensus præmissarum circa assensum conclusionis, in eo solum consistit, quod possit assensum præmissarum, & notitia bona illationis, necessitate intellectus ad assentiendum conclusioni, saltem specificative, ita ut non possit dissentire, stante illo assensu: At hoc totum reperitur in discussu facto ex una propositione fidei: Ergo talis propositio causat, saltem partialiter, assensum conclusionis falsæ, subindeque in falsitatem influat.

133 Respondeo negando Majorem: causalitas enim conclusionis non in eo solum consistit, sed ulterius requirit, ut assensus præmissarum, non solum ex applicatione discurrunt, sed etiam per se sit principium, in quo veritas conclusionis ex natura rei continueatur, tamquam in semine naturali, valente per se ad illam elicendam, & vim suam exercente per bonam illationem. At hoc non fit in syllogismo adducto, sed ipsemet discurrunt, per malam applicationem assensus veri, est sibi ipsi causa assensus falsi: neque enim eo ducit per se assensus verus, neque in eo continueatur virtualiter assensus falsus, ut neque falsa propositio continueatur virtualiter in vera; sed per accidens eo detorqueatur per abutium male applicantis, & male connectentis assensum verum cum alio assensu falso, qui per se ducit ad falsam conclusionem.

